

Editorial

Po dvou tematicky zaměřených sešitech je nový, již devátý, ročník našeho časopisu opět otevírán tradičně číslem netematickým. Přesto lze vyzorovat styčné plochy mezi příspěvky, které časopis přináší. Spatřuji je v pojmech informace, internacionalizace, komunikace, a hlavně *moc* (či její absence).

Oddíl empirických studií otevírá práce Arnošta Veselého zaměřená na makroúroveň vzdělávacího systému. Bez velkého přehánění by ji bylo možné nazvat *Bezmoc mocných*. Dokumentuje, jak se českým politickým elitám již více než dvacet let nedaří ustavit Národní radu pro vzdělávání. Veselého studii považuji za zásadní z více důvodů. Fenomén neschopnosti české vzdělávací politiky při stanovování a zejména naplňování strategických cílů se totiž, jak všichni tušíme, zdaleka netýká jen případu Rady. Stačí třeba připomenout kurikulární reformu. Předložená práce však posouvá úvahy o konkrétních kauzách na výrazně vyšší úroveň po stránce teoretické i metodologické a nastavuje tím laťku pro další výzkumníky, kteří se na tomto poli pohybují. Sevřený a čtivý empirický text A. Veselý doplnil edicí často jinak nedostupných pramenů k tématu Národní rady pro vzdělávání, který čtenář nalezne v rubrice Dokumenty.

Michaela Šmídová v následujícím příspěvku používá dosti odlišný metodologický postup, ale v konečném výsledku také dokládá rozpor mezi velkými ambicemi politických proklamací a mnohem skromnější realitou na příkladu mezinárodní mobility vysokoškoláků. Kvantitativní metodologií i zaměřením na okolnosti rozhodování jedince v určitém bodě vzdělávací dráhy koresponduje s textem M. Šmídové i v pořadí třetí studie Petra Hlad'a o vnímané potřebě informací pro kariérní volbu, která nás zároveň zavádí do výzkumem méně sledované oblasti středních odborných škol.

Následující dvě studie se zaměřují na procesy ve třídě. Pro leckoho z čtenářů bude možná překvapivé, že Martin Sedláček a Klára Šed'ová předkládají *kvantitativní* studii. Jsem velmi rád, že díky jejich stati je v tomto čísle zastoupeno pro pedagogiku ústřední téma žakovského učení, a to v méně obvyklé podobě subjektivně vnímaného učení. Aniž by zcela opustila pole učení a komunikace, vrací se k tématu moci článkem o žakovském rezistentním chování Kateřina Lojdrová.

Specifický ráz má poslední z empirických textů. Ondrej Kaščák, Branislav Pupala, Veronika Lehotská a Oľga Zápotočná představují scientometrickou analýzu jednoho segmentu slovenské pedagogiky. Zatímco první studie tohoto čísla pohledem výzkumníka odhalovala bezmoc (české) vzdělávací politiky, zde se nastavuje pověstné zrc-

8 dlo slabosti (slovenské) pedagogické vědy samé. Kaščák et al. postavili redakci před nelehké rozhodování, zda je vhodné, aby kritickou analýzu tohoto typu, opřenou o jediné hledisko a zaměřenou na slovenskou situaci, přinášel český časopis. Pohled nejen na toto číslo však ukazuje, že *Orbis scholae* je médiem, kde jsou články ve slovenštině nebo o slovenském školství trvale zastoupeny. Otázky zvyšování kvality výzkumu v oblasti edukačních věd jsou nesporně stejně aktuální v České republice jako na Slovensku. Navíc jsou na Moravě a v Čechách dobře známy četné práce B. Pupalý a O. Kaščáka kritizující neoliberální *governmentalitu*, a proto mnohé čtenáře nepochybně zaujme jejich využití jedné její formy, navíc v situaci, kdy výzkumníci zahrnují do zkoumání i sebe samé a zvolená metodologie jim hraje do karet. Článek současně propojuje koncepty, jež se objevovaly v předchozích textech: tématem se stává internacionalizace vědecké komunikace a prestiž i moc, které z toho mohou plynout těm účastníkům, kteří si osvojí odpovídající pravidla hry. Redakce se po zvážení pro a proti rozhodla text publikovat – věříme, že vyvolá užitečnou diskuzi i na českých pedagogických pracovištích.

Ze Slovenska pochází také metodologicko-přehledová studie Andreje Mentela o určování hraničních skóre pro *high stakes* testy. Implicitně připomíná další „nekončející příběh“ české vzdělávací politiky podobný tomu, který popsal A. Veselý v první studii tohoto čísla – jde o testování znalostí českých žáků obecně a státní maturity zvláště. Budeme zvědaví i na praktické zkušenosti slovenských kolegů s nastavováním standardů.

Práce Kaščáka et al. či Veselého zároveň ukazují, že vědecké publikace v národním jazyce mají – přinejmenším v sociálních oborech – své oprávnění i v dnešní době. Identita národní vědy v globální době zjevně trápí řadu sociálněvědních oborů, a logicky také jejich časopisy (Císař & Stöckelová, 2014; Knecht, 2015). Troufám si říci, že třeba studie Veselého, přestože ji považuji za velmi kvalitní a významnou, by už pro rozsáhlý pramenný aparát a silnou vázanost na konkrétní kontext byla v této podobě jen obtížně publikovatelná a srozumitelná mimo české jazykové prostředí.

Vrací se nám zde opět téma komunikace a moci, neboť volba (cizího) jazyka, v němž autor publikuje své výsledky, je dvojsečná: „Existuje totiž velmi úzká hranice mezi tím, kdy nesrozumitelnost učených promluv v laicích ještě generuje posvátnou úctu, tradiční obdiv vůči něčemu, co mne vysoce překračuje, a tím, kdy už začíná být vnímána jako směšná. Což je malér, neboť její nositel se tak v očích veřejnosti z nositele světla poznání mění v parazita, jenž svou hloupost a zbytečnost maskuje pseudoučenými slovy.“ (Janoušek, 2015, s. 173) A tento „malér“ české pedagogice, která je veřejností vnímána jako málo relevantní pro řešení problémů českého školství, trvale hrozí. Pokud nebudou výzkumníci publikovat *také* v češtině (či slovenštině), zcela přenechají veřejný prostor pro diskuzi o vzdělávání a o škole jiným aktérům, kteří nemusí mít odbornou kázeň ani nestrannost, která se u akademiků předpokládá a vyžaduje.

Dva nekrology v tomto čísle připomínají, že všem našim vědeckým hrám je vyměřen jen omezený čas. Do životů prof. Josefa Mestenhauera, člena redakční rady našeho časopisu, i doc. Jaroslava Kalouse, kolegy mnohých z nás, kdo časopis vytvá-

říme, opakovaně a dramaticky zásadně zasáhly proměny mocenských poměrů v naší zemi. Je obdivuhodné, jak navzdory tomu dokázali čas, který jim byl dán, využít ve prospěch vzdělávání ve své vlasti, a ukázali, jak práce rodáků z malé země může mít přesah mezinárodní a globální.

Konečně přinášíme několik kratších textů, které komentují konferenční aktivitu a monografickou tvorbu, bez níž si – navzdory rostoucí hegemonii časopiseckých publikací – našťestí stále ještě nelze život našeho oboru představit.

Literatura

- Císař, O. & Stöckelová, T. (2014). Mezinárodní a veřejně relevantní. *Sociologický časopis*, 50(5), 641–643.
- Janoušek, P. (2015). Každý prodžekt má svou kost. Obrana vědeckého myšlení v jazyce mateřském. *Vesmír*, 94(3), 172–175.
- Knecht, P. (2015). Editorial. *Pedagogická orientace*, 25(1), 3–8.

Dominik Dvořák
dominik.dvorak@pedf.cuni.cz